

Posudek vedoucího diplomové práce:

Financování politických stran – právní úprava, kontrola, transparentnost (Jakub Valenta)

Předložená diplomová práce je nadprůměrně rozsáhlá: má 76 normostran vlastního textu a 178 poznámek pod čarou. Skládá se z pěti kapitol, které se dále člení do podkapitol. V úvodu je stručně představeno téma práce a její struktura, následuje pasáž věnovaná pojmu politických stran a jejich funkci v demokratickém právním státě (kap. 2), teoretický úvod do problematiky financování politických stran včetně vysvětlení základní terminologie a možných modelů (kap. 3), přehled právní úpravy financování politických stran v České republice a související judikatury (kap. 4), kapitola věnovaná kontrole a transparentnosti hospodaření politických stran a jejich vynutitelnosti (kap. 5), poměrně rozsáhlé zhodnocení situace v ČR včetně navrhovaných změn (kap. 6) a závěr.

Práce má velmi dobrou formální úroveň a kladně ji hodnotím i po jazykové stránce. Mezi její silné stránky patří práce s literaturou a dalšími prameny, což se projevuje především v úvodních kapitolách, jež mají převážně deskriptivní charakter. Diplomant osvědčil schopnost samostatné odborné práce s použitými zdroji, o čemž ostatně svědčí i počet odkazů pod čarou, a použité zdroje odpovídajícím způsobem reflektují relevantní literaturu k tomuto tématu, která je dostupná v češtině. Pozitivně lze hodnotit, že diplomant pracoval i s cizojazyčnou literaturou, díky níž získal širší zázemí pro hodnocení vnitrostátní úpravy.

Za cíl si diplomant vytkl „prozkoumat aktuální systém financování politických stran v České republice, kriticky jej zhodnotit a pokusit se poukázat na jeho potenciální nedostatky a na možnosti jeho vylepšení směrem k efektivnějšímu a transparentnějšímu fungování a nárokům, které by měl plnit moderní demokratický stát.“ Domnívám se, že se mu jej v práci podařilo naplnit. Jádrem původního přínosu práce je kapitola 6, ve které přináší řadu podnětných připomínek k současnému systému financování a navrhuje jeho konkrétní změny.

Z metodického hlediska je přínosem různorodost hodnotících hledisek, se kterými pracuje. V tomto směru zvláště oceňuji, že diplomant nelitoval cesty do Parlamentní knihovny, nahlédl přímo do jednotlivých výročních zpráv politických stran a získané údaje využil pro kritiku systému. Zvláště působivé jsou údaje o velmi nízkém podílu členských příspěvků na celkových příjmech, jenž způsobuje odtrženost stran od jejich členské základny a přílišnou závislost na státu (viz zejm. str. 47-48). Lze přisvědčit obavě, do jaké míry jsou politické strany opravdu oddělené od státu, jsou-li na jeho financování závislé v míře, jež v některých případech dosahuje až 80 % (str. 48). Přínosné je také srovnání s úpravou v Německu, která je v řadě ohledů zajímavou inspirací. Nedostatkem je však jistá povrchnost této části, která by si zasloužila

podstatně důkladnější zpracování, reflektující i poměrně rozsáhlou judikaturu Spolkového ústavního soudu, jež hrála v postupném vývoji systému financování politických stran v Německu zcela určující roli.

Dovoluji si ocitovat shrnutí diplomantových návrhů, jak je uvádí na str. 68: „Státní příspěvky by se plošně snížily o určitou část a tato část by byla stranám vyplácena proti přiznaným, získaným členským příspěvkům a darům do určité hodnoty. Například proti přiznanému členskému příspěvku nebo daru do výše 50 000 Kč by straně vznikl nárok na výplatu 30 % této částky ze státní kasy. Spolu s tímto opatřením by bylo vhodné zakotvit v zákoně relativní limit státního financování. Strana by tak například mohla ze státní pokladny ročně inkasovat pouze 40 % svých celkových příjmů. Zároveň bych se přikláněl k řešení, které nabízí senátní návrh zákona, kterým je absolutní hranice pro výši daru za osobu a rok a zákaz darování od právnických osob. V této souvislosti je zároveň nutné zajistit, aby třetí osoby nemohly vést volební kampaň ve prospěch či neprospěch politické strany.“

Domnívám se, že takto vymezený návrh může být vhodným základem pro diskusi během obhajoby. Kromě toho bych doporučoval se zaměřit na následující otázky:

1. Diplomant navrhuje jednak zavedení limitů na dary politickým stranám (viz výše), jednak celkových stropů na výdaje ve volební kampani (např. str. 24-25 a 50). Správně připomíná, že v americkém kontextu byla část podobných opatření prohlášena za protiústavní kvůli rozporu se svobodou projevu (srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Buckley v. Valeo* a *Citizens United v. FEC*, případně německý přístup vyjádřený v rozhodnutí německého Spolkového ústavního soudu *Party Finance VII.* z roku 1992), bez bližšího vysvětlení však uvádí, že „takto extenzivní výklad svobody projevu není v tomto případě na místě“ (str. 25). Je možné tento postoj blíže vysvětlit, resp. podpořit konkrétními argumenty?
2. V rámci diskuse efektivity kontrolních mechanismů financování politických stran autor souhlasně cituje doporučení International IDEA, jež zní „raději pobídky, než omezení“ (str. 60). Je možné konkrétněji rozvést, jak by měly takové pobídky v českém kontextu vypadat?

Práci **doporučuji k obhajobě** a – za podmínky, že se diplomant vypořádá s uvedenými otázkami a i jinak během diskuse prokáže své odborné kvality – navrhuji hodnotit stupněm **výborně**.

V Praze dne 9. června 2013

JUDr. PhDr. Marek Antoš, Ph.D.